

Muhulane

Nr 1 (387)

Jaanuar 2022 (näärikuu)

Muhu leht

Ootame ettepanekuid Muhu valla preemiatele

Muhu Vallavalitsus ja Muhu Vallavolikogu ootavad **1. veebruariks 2022. a** ettepanekuid Muhu valla 2021. a haridus-, kultuuri- ja spordipreemia ning „Aasta tegu 2021“ väljakuulutamiseks.

Valdkondliku tunnustustspondiumi määramisel arvestatakse:

- * tegevuste ja saavutuste kõlajõudu Muhus;
- * Muhu nime teadvustamist väljaspool Muhu;
- * ühiskondlikku aktiivsust oma valdkonna populariseerimisel;

- * saavutusi vabariiklikul ja rahvusvahelisel tasandil.

Muhu valla „Aasta Tegu“ tunnustuse eesmärk on väärtustada Muhu vallale olulise tähtsusega ettevõtmist või sündmust, mis on positiivselt mõjutanud valla arengut ja tuntust aasta jooksul.

Preemiate määramise aluseks olevate õigusaktidega on võimalik tutvuda Muhu valla veebilehel www.muhu.ee/valla-preemiad

Ettepanekud koos põhjendusega palume esitada hiljemalt 1. veebruariks 2022 Muhu valla kantseleisse aadressil Vallamaja, Liiva küla, Muhu vald, Saare maakond 94701 või e-postiga kantselei@muu.ee

Preemiad antakse üle Eesti Vabariigi 104. aastapäeva pidulikul aktusel.

Ootame aktiivset osavõttu!

ISSN 1736-289X

Peretoimingud Muhu vallas 2021.aastal

Eelmisel aastal sündis Muhu valda 22 last, neist 17 on jätkuvalt meie registris. Kokku sündis 11 tüdrukut ja 6 poissi. Palju õnne Eleonor, Herta, Hõbe, Mirteli, Loviise, Arabella, Anna, Pia, Elsi Loviise, Marii ja Hanna peredele ning Steveni, Timothy Jacki, Rafael Ako, Aroni, Kustavi ja Jakobi peredele.

Elanike arv 1.1.2022. a seisuga on 1998 elanikku, neist mehi 1064 ja naisi 934. Eelmise aasta alguses oli meil veel 1974 elanikku. 1. mai

seisuga olime ületanud arvu 2000, mille täitumise olime aastaid tagasi eesmärgiks seadnud ja mille poole püüdnud. Edaspidi on see number nagu majakas rannal, mida nii lihtsalt ei taha silmist lasta ja mis näitab ohutut teed, sõitmaks kutsuva silmapiiri poole.

Hüvasti pidime jätma 34 muhulasega. Muhu vallast lahkus eelmisel aastal mujale elama 95 isikut. Jätkuvalt on kõige populaarsem elama asumise paik Tallinn

ja selle lähiümbrus. Välisriikidest asuti elama Jaapanisse ja Soome. Selliseks kujunes kokkuvõtvalt järjekordne koroonaaasta peretoimingute poole pealt. Aga ees ootavad uued päevad, tööd ja toimetused!

*Just meil algas aasta uus,
rõõmu olgu igas kuus*

Heiske Tuul

sekretär-registripidaja

(Vi külade elanike arvu lk 5.)

Tunnet otsides *

Mina olen Tunne, Pühadetunne, Jõulutunne. Olen õrn kui klaaskuul ja kergelt siidine. Minuga koos hakkab minu omanik särama ja õnnelikult õhkama. Mul on päris mitu nägu. Kord olen ma südamlilik ja andmisrõõmust kantud, teine kord pisut ärev ja vitsakimbu-hirvust värisev. Aga kõige rohkem olen ma ikka küünlatuledes ootusärev, kõige kaunima kleidi mõõtu ja kõige uhkema ülikonna kanda. Olen oodatud nii suurte kui väikeste inimeste seas. Ja see teeb mu hinge rõõmsaks.

Alates jõulukuue esimestest päevadest hakkavad inimesed mind otsima. Muhu Lasteaia viis mind märgata igal jõulukuue esmaspäeval saalis ühistel advendihommikutel. Peitusin lõbusate lastelaulude viisides ja õpetajate esitatud lavastuses, armsas piparkoogijutus ja Muhu Muuseumi inimeste toodud rahvatarkustes. Lapsed ja õpetajad märkasid mind armsasti kaunistatud rühmade akendel ja koridoris piiluvate päkapikkude silmapilgust. Suurel hulgal kogunes mind aga laste tehtud jõulukaardidesse ja isetehtud kingitustesse. Toredalt tuubil oli mind Liiva Turul toimunud kooli jõululaada melus ning igas muusika- ja tantsutunnis õpitud lauludes-tantsudes.

Mida lähemale jõudis jõulupäev,

seda suuremaks paisus minu rind. Ikkagi minule pühendatud pühad ja ukse ees. Ei muserdanud minu meeolu ei vahepeal mustaks muutunud maa ega toomapäeval lasteaia ringi redutav Tahma Toomas.

Kui aga rühmades jõulupidude aeg kätte jõudis, ei suutnud mina enam viks ja viisakas olla, vaikselt ja vagusi kuuseokste vahel istuda. Pugesin kogu lustiga laste salmidesse ja keerlesin lauluridade keskel. „Mõmmide“ ja „Oravatega“ hellesin lasteaia saalis koos jõulutulede ja laste silmasäraga. Iga laps, kes jõuluvanalt oma kinki lunastas, sai kaasa ka korraliku koguse mind. „Siilide“ rühm leidis mind hoopis Tihuselt koos hobusõidu ning jõulutaadi üllatustega. Kõige kauge-

malt käisid mind otsimas lasteaia kõige vanemad – „Jänesed“. Nende jõuluseiklus viis neid Muhu Lasteaia ketiiru.

Olen selle jõulukuuga kohe kenasti kosunud. Mind on oodatud maal ja linnas, kodudes ja lasteaedades, pisikeste ja päris vanade südames. Minul algab nüüd rõõmustamise aeg. Tõstan kõik õnnelikud hetked, ilusad sõnad ja kaunid laulud ükshaaval oma silme ette, vaatan, nautin ja tänan ning lasen neil end järgmistele jõuludele kanda.

Tundeküllast alanud aastat kõigile!

** Lugu on inspireeritud A. Kivirähki raamatust „Mälestused“.*

Maris Mägi

Muhu Lasteaia õpetaja

Saare maakonna sotsiaal- ja tervishoiuvaldkonnas 2021. aasta hoolekandjaks valiti SA Muhu Hooldekeskuse hooldaja **Leelo Aavik**. Palju õnne!
(Vt 3. detsembri maakonnalehti)

Volikogu 15. detsembri istungi päevakorrast

Muudeti Muhu Vallavolikogu 19. novembri 2010 määruse nr 27 „Muhu Vallavolikogu alalise komisjoni põhimääruse kinnitamine“ lisa: endise viie asemele otsustati moodustada neli alalist komisjoni.

Kinnitati volikogu alatiste komisjonide koosseisud (arengu- ja rahanduskomisjon - esimees Anneli Holm; hariduskomisjon - Marian Salum; sotsiaalkomisjon - Mari Luup; kultuurikomisjon - Meelis Mereäär).

Muhu valla 2022. a eelarve 1. lugemine.

Informatsioonid.

Suhtelise vaesuse piiri ja energiahinna hüvitise kalkulaatori leiab veebilehelt www.rahandusministeerium.ee/energiakulude-huvitamine

„Saaremaa“ silla või tunneli eriplaneering võtab seitse aastat ja miljoneid eurosid, kirjutas 30. detsembri Saarte Hää. Koos rahandusministeeriumi töötajate ja hankelepinguga kaasatud konsultandi valitud ekspertidega tegeleb uuringuga praegu ligi 50 inimest.

Eesti Külaliikumine **Kodukant** viib läbi avalikkusele suunatud teavituskampaaniat „Vabatahtlik seltsiline“ 3.–23. jaanuaril 2022. Koordinaatorite kontaktid maakondade lõikes on leitavad <https://kodukant.ee/seltsiline/koordinaatorid/>

Projekti tegevuste koondülevaade asub kodulehel www.kodukant.ee/seltsiline.

Vabatahtlik SELTSILINE

Tule seltsiliseks KODUKANTE/ SELTSILINE

Vabatahtlike seltsilistega liitudes saad pakkuda turvatunnet, olla toeks ja lisada kauneid hetki nende ellu, kes tšisi ei jaksa.

SAARE KÜLALIIGI KODUKANT 60+ AASTA ELUKOOLISE KAMPAANIA

Vallavalitsuse istungitelt

Volikogu kinnitas 30. novembril lisaks vallavanem **Raido Liitmäele** uue vallavalitsuse liikmed: **Annika Auväär, Kalev Kütt ja Pille Tamm**.

24. november

Määrati erastatava kinnisasjaga liitmiseks sobiva iseseisva kasutusvõimaluseta katastriüksuse kohaaadress, sihtotstarve ja maksustamishind (Linnuse k Tuulegi mü).

Väljastati projekteerimistingimused:

- Pärase k Rebasemäe mü elamu ja abihoonete ehitusprojekti koostamiseks,
- Nõmmküla Tõnu-Ado mü saun-suvemaja ja abihoonete ehitusprojekti koostamiseks.

Kooskõlastati puuraukude asukohad Vahtraste k Vahtra mü-l.

Väljastati ehitusluba Kallaste k Kadakaranna mü puurkaevu rajamiseks.

Väljastati kasutusluba:

- Liiva k Tiigi reoveepuhasti hoonet,
- Nõmmküla Tooma päikeseelektrijaam.

Ajutiselt vabastati korraldatud jäätmeveost 4 kinnistut.

Määrati hinnad Muhu valla meenetele.

Määrati sotsiaalhoolekandeline hüvitis.

2. detsember

Määrati sotsiaalhoolekandeline hüvitis.

Kinnitati sotsiaaltranspordi teenuse hinnad:

- liiniveona osutatava sotsiaaltranspordi teenuse eest marsruudil Muhu-Kuressaare-Muhu 10 eurot reis inimese kohta,
- sotsiaaltransporditeenus eest marsruudil Muhu-Kuressaare-Muhu 15 eurot reis inimese kohta;
- lisateenused Kuressaares (väljas-

pool raviausutusi) 5 eurot tund,

- transporditeenus 30 senti kilomeeter,

- transporditeenus arsti vastuvõtule, haiglasse ja haiglast koju 20 senti kilomeeter.

Koduteenus hinnaks kinnitati alates 1.1.2022 teenuse vajadusega kord nädalas - 23 eurot kuus. Kuutasu maksumus kujuneb vastavalt teenuse vajaduse sagedusele.

Väljastati ehitusluba:

- Nautse k Odra mü üksikelamu püstitamiseks,
- Kallaste k Kadakaranna mü kinnise maasoojussüsteemi rajamiseks (puuraukude baasil),
- Linnuse k Ranna mü puurkaevu rajamiseks.

Korraldatud jäätmeveost vabastati 10 kinnistut.

Toetati huvitegevust: Sepps OÜ sporditreeningutel osalemist (2 last).

8. detsember

Määrati sotsiaalhoolekandeli hüviti.

Ajutiselt vabastati korraldatud jäätmeveost 2 kinnistut.

Väljastati kasutusluba Simiste k Rannamäni mü päikeseelektrijaamale.

Kehtestati hinnad Muhu Põhikooli ja spordihalli teenustele.

15. detsember

Määrati sotsiaalhoolekandeli hüviti.

Ajutiselt vabastati korraldatud jäätmeveost 1 kinnistut.

Otsustati seada sundvaldus Tamse k Jalaka ja Jalakapõllu kü-tele tehnovõrgu talumiskohustuse kehtestamiseks Elektrilevi OÜ kasuks.

Väljastati kasutusluba Koguva k Muuseumi mü parkla ümberehitamisele.

Väljastati projekteerimistingimused:

- Viira k Sarapiku mü sauna ümber-

ehituse-laienduse ehitusprojekti koostamiseks,

- Simiste k Sihi mü minielamute ehitusprojekti koostamiseks,

- Pädaste k Jaagu-Põllu mü suvila ehitusprojekti koostamiseks.

Kehtestati hinnad Hellamaa küla-keskuse teenustele ja inventarile.

Kehtestati rendihinnad Muhu Lasteaia ruumidele (saali kasutamine).

Kehtestati hinnad Muhu Valla Kommunaalameti teenustele.

Kinnitati haridusasutuste tegevuskulude arvestuslik maksumus alates 1.1.2022:

- Muhu Lasteaia majandamiskulude, personali- ja õppevahendite kulu lapse kohta - 471 eurot kalendrikuus,
- Muhu Põhikooli õpilaskoha tegevuskulule 196 eurot kalendrikuus.

Eraldati vahendeid reservfondist (planeeringute kuulutuste avaldamine, korterelamu Sinilinnu side- ja ITkuludeks, Muhu Jooksu kulude katteks; lasteaia, täiskasvanute gümnaasiumi, põhikooli kohamaksude katteks; põhikooli toiduainete kuludeks, Liiva keskuse jõulutulede soetamise ja paigaldamise katteks, kütuse ja autoremondi ülekulu ning Liiva turuala kommunaalkulude ja heakorratööde katteks, hakkepuidu soetamise ülekulu katteks).

Otsustati korraldada avalik konkurss valla ehitusspetsialisti ametikoha täitmiseks (tähtaeg 24. jaanuar).

28. detsember

Väljastati ehitusluba Vanamõisa k Uie-Lauri mü puurkaevu rajamiseks. Väljastati kasutusluba Lõetsa k Variku mü suvemajale.

Võeti vastu Muhu huvitegevuse registri põhimäärus.

Otsustati seada sundvaldus Mäla k Jaani kinnistule tehnovõrgu talumiskohustuse kehtestamiseks Elering AS kasuks.

Kuivastu sadama detailplaneeringu eskiislahenduse tutvustus ja avalik arutelu

Muhu Vallavolikogu 30.4.2020. a otsusega nr 134 algutati Kuivastu sadama detailplaneering. Planeeringuala suurus on ca 14,3 ha ja see hõlmab Kuivastu külas asuvaid katastriüksusi Kuivastu hotell (47801:008:0278), Kuivastu sadam (47801:008:0259), Kuivastu sadam (47801:008:0753), Kuivastu sadam (47801:008:0258), Kuivastu sadam (47801:008:0260), Teeäär (47801:008:0491), osaliselt 10 Risti-Virtsu-Kuivastu-Kuressaare tee (47801:008:0531) ning katastriüksusega 47801:008:0753 piirnevat rannikumerd.

Planeeringu eesmärgiks on Kuivastu sadama territooriumi funktsionaalsemaks muutmise, maakasutus- ja ehitustingimuste

määramine. Reisijate ja sõidukite mahu kasvu ja kolmanda parvlaeva liinile tulekuks on vajalik laiendada sõidukite ooteala ning muuta sõidukite juurdepääs ootealale sujuvamaks, kiiremaks ja tagada seejuures ohutus. Planeeringualal olevat hoonestust on kavandatud rekonstrueerida ja täiendada, sh nähakse ette võimalus rajada hoone veesõidukite hooldustööde teos-

tamiseks ja väikelaevade tootmiseks. Ette nähakse ala päikese-paneelide paigaldamiseks. Planeeringuga soovitakse ranna ehituskeeluvööndit vähendada, millest tulenevalt on tegemist üldplaneeringut muutva detailplaneeringuga.

Planeeringu eelnõu avaliku väljapaneku tulemarile arutelu toimub 12. jaanuaril 2022 kell 16.00 Muhu vallamajas. Avalikel aruteludel tuleb kanda maski. Juhul, kui avalikul arutelul soovitakse osaleda elektrooniliselt, palume sellest vähemalt 5 päeva ette teatada aadressil maa@muhe.ee

Täiendav teave: 4530 680, maa@muhe.ee

Kuhu lähed, Muhu linnus?

Mõnetisest varjusrumast, mis järgnes Muhu suviste rahvakogunemiste enamiku koondumise järel Hellamaa kunagisele koolistadionile, ärkas Muhu Linnuse maalinn 2020. a, mil Euroopa arheoloogiapäevade (19.–21. juuni) raames toimus üle pika aja Liivimaa Kroonika kaudu ajalooareenile ilmunud Muhu ühe tuntuma muistise – Linnuse Maalinna tutvustus kohalikele elanikele, siinsetele suvitajatele ja nende külalistele. Kuna üritus õnnestus, siis korraldati järgnevatel suvekuudel veel kolm samalaadset. Neist äratas eriti tähelepanu ca 60-liikmelise nn kantslerite rühma külastus, kelle hulgas olid nii Eesti Vabariigi kui Eesti Panga presidendid, samuti eurosaadikud.

Olles meeldivalt üllatunud huvist muistse vabadusvõitluse viimase Eesti ala linnuse vastu, mis langes võideldes, ning pidades silmas asjaolu, et 2027. a möödub 800 aastat mehetegudest, mida soori-

tasid oma vabaduse nimel muhulaste esivanemad, sai vallavalitsuse palvel koostatud Maalinna korras-tuskava. See nägi ette linnuse ja selle ümbruse võsa eemaldamise, regulaarse linnuseterritooriumi ja seda ümbritseva käiguraja niitmise, linnuse juurde viiva tee ja parkimisplatsi korrastamise ning uue, ajakohasema ja suurema teabestendi valmistamise.

Nagu näitas möödunud suvi, ei olnud huvi Maalinna vastu raugenud, mida tõestavad kolm regulaarset tutvustust, lisaks eksrompt korras saabunud rühm Mari ja Urmas Viigi kodu taastamise talgulis. Kuigi kaks suve on Maalinna möödunud valla initsiatiivil edukalt, ei piisa sellest, et loota regulaarse, giidiga teenindatava külastajatevoo jätkumisele. Need saavad ja peavadki vähemalt 2027. aastani jätkuma, kuid vaja on neid tegevusi, mis ka muul ajal kutsuvad inimesi siia tulema. Pealegi oleks see meie piiratud ressursside puhul sulaselge raiskamine.

Mõte liigub vägisi muude Muhu kevadest sügiseni toimuvate ürituste peale. Olgu selleks siis Muhu jooksuna tuntud üritus, mille algus ja lõpp võiksid olla Maalinna, ning erineva pikkusega trassid kulgeda mööda kunagisi külavaheteid ja kergliiklusradasid nii Liiva kui Koguva suunas. Sellega väldiksime ka osaliselt senini ülitiheda liiklusega koormatud ja ohtlikke Kui-vastu-Väinammi lõike. Miks ei võiks siin toimuda ka mõned vaba-õhukontserdid? Kohe meenub Põide valla aegne Kahutsi linnusel toimunud ülimenukas Metsatõlli kontsert, kuhu sõideti kohale üle Saare- ja Muhumaa! Ehk õnnestub uuesti oma muusikatalust välja meelitada ka mõni Villu Veski poolt organiseeritav Juu Jääh'i kontsert. Kahtlemata võiks ja peaks siin toimuma üle Muhumaaline Muinas-tulede ööle pühendatud üritus!

Mõtleme veel ja anname oma ettepanekutest teada!

Jaan Tamm

jaan@muinsuskaitse.ee

Uue aasta esimene koolipäev Külasema Külakoolis toimub pühapäeval, 16. jaanuaril kell 12 Liival lasteaias saalis.

1. tund (Muhu) ajalugu, õpetaja Ivo Maripuu
 2. tund (Elu) kunsti tund, õpetaja Jon Ender, kes muude tegevuste seas oli Aapo Puki Tallinna Jaani kiriku maalidel Kristuse modelliks
- Kaasa traditsiooniliselt 1 euro söögiraha.

Kõik huvilised on teretulnud!

Külasema Külakool

Praamipiletite hinnatõusust

Veebruari alguseks planeeritud parvlaevapiletite hinnatõus saarte külalistele lükkub edasi, kirjutas 31. detsembri Saarte Hää. Järgmisel suvel on kavas teha Saare maakonda 529 ning Hiiumaale 212 lisareisi.

Omavalitsuste ja ettevõtjate avalik pöördumine praamipiletite hinnatõusuga seoses ilmus 30. detsembri Saarte Hääs.

Jõulukuu ja näärikuu Muhu Muuseumis

On aeg öelda aastale 2021 head aega!

Muuseumi jaoks oli päris tore aasta. Oli vaiksmaid kuid, aga oli ka turistirohkeid kuid. Tehtud sai mitmeid üritusi. Kunstitali töötas hästi.

Detsembris alustasime fotonäituse koostamisega, mis avatakse Juhan Smuuli 100. sünniaastapäeval Kuressaare teatris. Seal on ta tutvumiseks mõnda aega üleval, liigub siis edasi ja ühel hetkel jõuab ka muuseumisse vaatamiseks. Fotode digiteerimisel aitas meid Saaremaa Muuseum. Juhan Smuuli teemalisi näituseid on tulemas veel teisigi. Teater ja muuseum üheskoos arutasid sünnipäevakonverentsi sisu üle. Selleks kohtusime kord Koguvas ja seejärel Kuressaares. Liiva raamatukogu koos muuseumiga algatas luulevõistluse, mille paremad kuulutatakse välja Juhani sünniaastapäeval.

Detsembri keskel sai valmis meie suur parkla. Et läks külmaks, siis haljastustööd tehakse kevadel.

20. detsembril külastasime Muhu lasteaeda, rääkisime vana-aja jõuludest ja mängisime „rätsepa silmatorkamist“, lapsed said proovida jõulusokuks olemist.

25. detsembril käis muuseumil külas grupp Lätist. Ka uue aasta esimesel nädalal on teada juba vähemalt kolme grupi külastus.

Muhulased on alati teretulnud!

Alates 25. oktoobrist peavad kõik

muuseumi ja näituseasutuse külastajad (v.a alla 18-aastased) esitama

Liiva Raamatukogu kuulutab koostöös Muhu Muuseumiga välja Juhan Smuuli 100. sünniaastapäevale pühendatud LUULEKONKURSI

Žürii hindab töid kolmes rühmas: Muhu PK 3.–6. klasside õpilased, Muhu PK 7.–9. klasside õpilased ning teised osalejad.

Kõikidele osalejatele väike meene!

Iga rühma kolm parimat saavad autasustatud Rahva Raamatu kinkekaartidega. (I koht – 50€ kinkekaart, II ja III koht 20€ kinkekaart)

Autasustamine toimub 19. veebruaril Muhu Muuseumis.

Parimad tööd avaldame nõusoleku korral ajalehes „Muhulane“.

Märksõnad: Juhan Smuul, Koguva küla, meri, kalapüük.

Võistlustööd palume saata: liivark@muhu.ee või Liiva raamatukogu postkasti.

Töole lisada kindlasti juurde autori nimi, kontakt ja klass.

Tööde esitamise tähtaeg on 1. veebruar 2022.a.

COVID-19 haiguse vastu vaktsineerimise või läbipõdemise kohta tervisetõendi. Üldkasutatavates siseruumides on kohustuslik kanda maski.

Ajutiste **näituste nimekiri**, mida saab muuseumi külastades vaadata:

Tooma talu endises täkulaudas näitus „Muhu leiutajad“; Tooma talu rehalas näitus „Kellad käisid, aga aeg seisis“ (ENSV aeg). Kogu omanik Ivo Kõvamees; Tooma talu rehalas näitus „Muhu koolide tööpaõpsid“; Väljal I korruse fuajees näitus „Muhu vald 30“; Välja talu II korruse fuajees näitus „Muhu laps 20. saj.“.

Muhu Muuseum on avatud T-L kell 10–17. Kunstitali saab külastada muuseumi lahtioleku aegadel. Sealt leiata sobiva näärkingi!

Tervitustega

Muuseumipere

Jahimeeste projekt

Kolmel aastal osalevad Lääne-, Hiiumaa ja Muhumaa kuue jahiseltsi jahimehed pilootprojektis „Väikekiskjate kütmine liigikaitseks olulistel rannaniitudel“. Tegu on ühe osaga Tartu ülikooli teadusprojektist, kirjutas 3. jaanuari Meie Maa.

Pastoraadi seintest ja sellest, mis nende vahel

Alustuseks suur tänu kõigile, kes on viimasel ajal ühel või teisel põhjusel pastoraadi uksest sisse astunud, majas ringi vaadanud ja meiega oma mõtteid või mälestusi jaganud. Sellistest kohtumistest on mõnedki head ideed ja ettevõtmised juba sündinud ning loodetavasti tuleb neid muudkui juurde, et see maja ikka võimaluste piires tegutses täis püsiks. See on kõigi meie ette võetavate remondiprojektide peamine siht: et keset Muhu saart oleks üks maja, kuhu saab koguneda tööd tegema, poslori aama, mõnda uut oskust õppima või niisama pisemat pidu pidama.

Kõige silmahakkavam remondi-projekt 2021. aastal oli kindlasti

pastoraadi koolipoolse seina soojustamine ja korrastamine, mis sai teoks tänu sellele, et Muhu valla oli Kredexi toetuse abil võimalik lammutada kooli ja pastoraadihoone vaheline endine ühenduskoridor. Pastoraadimaja omanik EELK Muhu Katariina kogudus taotles omakorda toetust Saarte Koostöökogu kaudu jagatavast LEADER-meetmest, et maja kooli poole jääv külg pärast lammutust korrastada. Muhro mehed taastasid kolm vana aknaplokki, mis paigutati varem kinni ehitatud avadesse ja nüüd on majas juures nii valgust kui ilusaid vaateid. Seinad soojustati tselluvillaga, mis on vanapaberi baasil Eestis toodetud keskkonnan-

sõbralik materjal.

Maja sisemuses on Kohaliku omavalitsuse programmi toel käimas Muhu Pärandikooli õpitubade energiatõhususe parandamine, mis maakeeli öeldes tähendab juba korrastatud ruumide siseiseinte soojustamist. Pool maja on veel remontimata ja kütteta, aga korrastatud ruumides on pea iga päev keegi oma tööd tegemas või kohtumisi ja üritusi korraldamas. Soojades ruumides on seda kõike märksa mõnusam teha. Teine projekt, mis samuti Leader-programmist toetust sai, aitab lõpule viia murdekeele toa viimistlust. Kooli söökla nõudepesuruumi kahhelseinad jäävad küll alles, kuid

kaetakse laudisega, põrandale aga lähevad peale soojustamist tagasi needsamad metlahhplaadid, millega Saare KEKi ehitusmehed selle 1976. aastal korra juba katsid. Praegu teeb neid töid Rein Saksakulm.

Kui tuled on aknas, ei maksa peljata majja sisse astuda, sest oma silm on kuningas. Lisaks saab pastoraadist osta Muhuga seotud raamatuid - nii Muhu oabitsat kui õpilasuurimust pastoraadi ajaloost. Vanemast kirjavarast haaratakse lennult kõiki Raissa Kõvamehe lugusid ja koduloolisi raamatuid, muidugi ka Juhan Smuuli teoseid.

Kohtumiseni pastoraadis!

Kadri Tüür

Muhu Pärandikoolist

Tagasivaade turismiaastale

Koroonakevade järel oli igati ootuspärane, et piirangute leevenedes valdas inimesi rännukihk. Saarte külastamine on väga paljude jaoks suve lahutamatu osa, olgu põhjuseks sugulaste-tuttavatega kohtumine, erinevate sündmuste väisamine või ka lihtsalt niisama kulgemine. Ja suvi oli meil ju puhkamiseks suurepärase!

Muutunud oludes oli ja on jätkuvalt oluline COVID-19 leviku tõkestamise nõuete järgimine turismiteenuste pakkujate poolt ning sellekohase teabe vahendamine lõpptarbijatele. Muhu teenusepakkujatest on hetkel tarbijamärgise "Siin on turvaline" kandjad Muhu Seikluspark ja Uueõue puhkemaja Kesselaiul, kinnitades seeläbi, et pühenduvad turvalise klienditeekonna tagamisele ja on vastutustundlikud. Jätkuvalt on võimalik Saare maakonna tarbijamärgisega liituda aadressil <https://visitsaaremaa.ee/hea-tahte-kokkulepe/> Muhu kõigil ligi 40 majutuse ja toitlustuse pakkujal ning teistel teenusepakkujatel.

Suvine Liiva kihas kui mesitaru. Selle melu keskel oli käsitööpoe keldrikorraldusel 21.6.–22.8.2021 iga päev avatud ka turismiinfopunkt. Infopunkti külastas kokku 1920 inimest, kellest ligi 77 % olid eestlased. Ülejäänud 23 % hulgas oli 23 eri rahvuse esindajaid. Sealhulgas väärib märkimist, et venelased tulid 2021. aastal enamasti pigem Eesti venekeelsetest piirkondadest, mistõttu riikide arvestuses võiks Eesti inimeste osakaal olla isegi 80 %.

Viimase viie aasta võrdluses on infopunkti statistika järgmine:

Aasta	külastajate arv päevas			Külastajaid kokku	Päritoluriikide arv
	keskmiselt	suurim	vähim		
2017	47	110 (24.07.)	11 (12.06.)	3237	24
2018	35	66 (09.08.)	16 (30.06.)	2143	30
2019	47	108 (31.07.)	16 (12.06.)	4167	35
2020	27	67 (25.07.)	10 (30.06.)	1496	19
2021	30	54 (14.08.)	9 (13.08.)	1920	24

Ka Muhu Vallavalitsus võtab igal aastal erinevaid huvigruppe ja organisatsioone vastu. 2021. aastal tutvustasime Muhumaad Tartumaa kultuuritöötajatele, MTÜ Pandivere Arendus- ja Inkubatsioonikeskuse,

Mulgimaa Arenduskoja, Setomaa toidutootjate ja aiandusettevõtjate ning Kodukant Läänemaa esindajatele, samuti Eestis resideeruvatele suursaadikutele.

Vald jätkas mitmete külastusobjektide korrastamist. Väljatoomist väärivad Linnuse maalinna heakorratööd OÜ Colleser poolt. Maalinnal toimusid teist suve järjest kord kuus ka Jaan Tamme eestvedamisel maalinna ajalugu tutvustavad ringkäigud. Välja anti Muhu Muuseumi teadur Eda Maripuu poolt koostatud ja Anu Pallase poolt toimetatud trükis "Musta Mardi jäljed Muhus". Kõige mahukam töö on Koguvas muuseumi parkla laiendamine koos avaliku wc remondi ja uue bussiootekojaga rajamisega, tööde kogumaksumus on u 230 000 eurot. Parkla ehitustööd valmisid 2021. aasta lõpuks, tööde teostaja oli Verston OÜ, omanikujärelevalvet teostas Ösel Consulting OÜ. 2022. a varakevadel paigaldatakse uus bussiootekoda ja kaasajastatakse wc-hoone.

2021. aasta kohta on väikesadamate külastatavuse kokkuvõtted veel tegemata, aga eelnenud kolme aasta tulemuste põhjal võib väita, et Kuivastu on Saare maakonna külastatuim jahisadam ja püsib Eesti kõigi väikesadamate võrdluses tugevalt esinikus Naissaare, Vanasadam ja Jahisadama ning Kakumäe sadama kõrval (*allikas Transpordiamet*). Külastajate arvult küll tagasihoidlikum, kuid pakutavate teenuste valikult suurepärase sihtkoht on ka Lõunaranna sadam.

S A D A M	2020		2019		2018	
	Aluseid	Inimesi	Aluseid	Inimesi	Aluseid	Inimesi
Kuivastu	827	2334	1149	3513	1071	2777
Lõunaranna	157	486	224	600	222	585

Koostöös Saaremaa ja Ruhnu vallavalitsustega on algatatud Saare maakonna turismi arengustrateegia koostamine. Seonduvalt sellega toimus 2021. a kaks kaasamiskoosolekut Muhu turismiettevõtjatele. Aitäh kõigile, kes on osalenud! Kindlasti on enne eelnõu volikogudesse saatmist tulemas veel üks kohtumine. Vastav teavitust saadetakse kõigile jooksvalt.

17.–19. septembril viibisid Eesti Maaülikooli Loodusturismi õppekava esimese ja teise aasta magistrandid Muhus andmekorjajate ja vaatamata, kuidas saarel saaks turismi paremini planeerida ja arendada. Andmed on nüüdseks analüüsitud ja ka tulemused selgunud. **Lähituleviku turismiarenduse ohte, väljakutseid ja ka võimalusi läbi tudengite vaate tutvustatakse Muhus Hellamaa külakeskuses 13. jaanuaril 2022. a kell 11.**

Ei saa jätta mainimata, et Pädaste mõisa restoran Alexander püsib jätkuvalt restoranide teejuht *White Guide* edetabelis meistriklassi esikolmikus. Palju õnne!

Muhu Vallavalitsus soovib hakata korraldama kord aastas Muhu ettevõtjatele tänuüritust. Esimene üritus oli kavandatud novembrisse, kuid lükkus äreva koroonalukorra tõttu edasi, jälgige infot.

Suur tänu lõppenud aastal tehtu eest! Edu ja õnnestumisi ning palju toredaid kliente kõigile alanud aastal!

Annika Auväärt, arendusnõunik

Stipendiumid

Stipendiumidest kirjutas 18. detsembri Saarte Hää. **Kätli Saarkoppel-Kruuser** saab Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liidu fondilt 400 eurot magistriõpinguteks Tartu ülikooli Viljandi kultuuriakadeemias ja magistriprojekti raames Muhu pruutiteki rekonstruktsiooni valmistamiseks. Eino Tambergi fond, mis toetab maal elavate laste muusikaharidust ja tutvustab Eino Tambergi loomingut, eraldas 600 eurot **Markus Jüri Umale**le osalemiseks Muhu põhikooli rahvapilliambliis ning akordionimängu õpinguteks. Iseseisvaid vabakutselisi ajakirjanikke toetav Andres Küngi fond eraldas **Enda Naaberile** 800 eurot publitsistlike lugude raamatuna väljaandmiseks.

Eed, Reet ja Ruudu - peened nimed ristivanematelt

Muhu kirikuraamatutes torkab silma, et 18. sajandil, mil rahvast elas siin vähem, oli päris tavaline, et pisikeste muhulaste vaderiteks kutsuti mõisasaksad ning saksa soost käsitöölised ja ametimehed, keda oli Muhus sel ajal päris suur hulk. Viimaste naiste hulgas on mitu Hedvigit.

Pole harv juhus, et vaderiks olid ka mõisnikud ja mõisarentnikud, nii nagu olid 1761. aasta septembris sündinud Tusti Ado poja Ado ja ta naise Kadri pojalt Mihklil vaderiteks lisaks rätsep Volterile ja Suuremõisa teenijatüdrukule Kadriale veel Kantsi mõisa rentniku kapten Bradke naine Margaretha Elisabeth (sündinud von Aderkas) ja keegi von Buxhoevedenidest. Samal septembrikuul olid härra ja preili Buxhoeveden vaderiteks ka Lalli Hansu ja Mare pojale Andresele. Enamasti pandi septembris sündinud poistele nimeks Mihkel ja novembris sündinud tüdrukutele Kadri. Suuremõisa Hansu Jaani ja Tiitu tütrele, kes sündis 10. novembril 1761 ja kelle ristiema oli proua Zelle, pandi nimi just selle tava kohaselt.

Võimalik on ka, et kõrgest soost vaderil paluti valida ristilapse nimi. 1762. aastal sündinud Võlla mõisa Mäe Mardi ja Reeda tütre Eedu ristiema oli preili Weyman (ilmselt Christina, 1721–1812), kelle vanaema oli Muhu Suuremõisa rentnik Margaretha Hedvig von Vietinghoff ja noorelt surnud õde oli Hedvig Beata. Igatahes tundub, et 18. sajandil ja võimalik, et ka varem oli mõisapreilide-prouade ja talutüdrukute nimede esinemises teatud korrelatsioon.

Eriti torkab see silma nimede Reet ja Ruudu puhul. Lisaks eespool nimetatud Kantsi mõisaprouale Margaretha Elisabeth Bradkele oli 17. sajandi lõpus ja 18. sajandi alguses Muhu Suuremõisa rentnikeks järgemööda kaks Margarethat - ämm ja minia von Vietinghoffid. Reet on teatavasti Margaretha mugandus. Reet on 18. sajandil Muhus üpris tavaline eesnimi. 19. sajandil kaotab ta aga oma populaarsuse Ruudule (Gert-rudi mugandus). Sellist nime varem Muhu tüdrukutele ei pandud, kuigi Pädaste Knorringite seas oli palju Gertrudi nimelisi prouasid ja tütreid

juba 17. sajandil. Esimene talupoeglikku päritolu Ruudu Muhus on 1805. aastal sündinud Ruudu (Truta) Diedrich just Pädaste mõisas. Tema isa Karl oli pärisori, kelle Matthias von Buxhoeveden oli 1804. aastal ostanud. Ema Tiina oli pärit Saaremaalt. Truta (Ruudu) ristivanemate hulgas paraku siniverelisi ega muid saksa ei paista olevat. Hiljem abiellus Truta Andrus Rühvkiga Räsas Jürilt. Järgmine Ruudu sündis 1824. aasta aprillis ja nüüd oli Truta juba ise ristivanem, kellelt Salu Jaani Mihkli ja Eedu tütar endale nime sai.

Kui pastor Meeri esimestel ametiaastatel kirja pandud venekeelset meetrikaraamatu koopiat vaadata, siis huvitaval kombel on kõik Mared kirillitsas Margareta-deks nimetatud. Ka teised luterlaste eesnimed on venepäraselt Mihail, Matvei, Ekaterina, Evdokia jne. Erandi moodustavad Ingel, mis on ka kirillitsas Ingel, ja saksa nimed. Margarete oli muide ka pastor Meeri abikaasa nimi, küllap siis sellega seletub ka Margareta eelistamine Mariale.

Eda Maripuu

Muhu valla elanike arv külade lõikes seisuga 1. jaanuar 2022

Aljava	11
Hellamaa	135
Igaküla	12
Kallaste	102
Kantsi	27
Kapi	28
Kesse	9
Koguva	45
Kuivastu	63
Külasema	38
Laheküla	25
Lalli	12
Leeskopa	20
Lehtmetsa	34
Lepiku	32
Levalõpme	34
Liiva	161
Linnuse	85
Lõetsa	74
Mõega	24
Mõisaküla	23
Mäla	49
Nautse	27
Nurme	18
Nõmmküla	101
Oina	11
Paenase	46
Pallasmaa	20
Piiri	34
Pädaste	72
Päelda	19
Päraste	30
Põitse	37
Raagma	4
Rannaküla	21
Raugi	17
Rebaski	6
Ridasi	34
Rinsi	21
Rootsivere	47
Räsas	15
Simiste	52
Soonda	26
Suuremõisa	53
Tamse	31
Tupenurme	20
Tusti	8
Vahtraste	26
Vanamõisa	38
Viira	59
Võiküla	25
Võlla	36
valla täpsusega	1
KOKKU	1998

Sünniaasta vahemik

2015–2021 (0–6) 95 inimest
 2005–2016 (7–16) 170 inimest
 2004–1995 (17–26) 147 in.
 1994–1956 (27–65) 1153 in.
 Üle 65 aastaseid inimesi 433
 Kokku: 1998 inimest

Kisse Eed õige tõeste oo?

Ühel Muhu oabitsa lugejal tekkis küsimus nime Eed päritolust. Oabitsas on see seostatud õigeusu Evdokiaga, kuid lugeja väitis, et nimi on kindlasti vanem kui õigeusk Muhus. Samas ei suutnud me kumbki pakkuda, millisele katoliiklikule-luterlikule nimekujule seda tagasi võiks viia. Lubasin, et uurin järele. Koos tuntud Eesti suguvõsaurija ja Eesti Keele Instituudi leksikograafi Fred Pussiga jõudsime tõele pisut lähemale - või siis hoopis sellest kaugemale. Sest variante on tõesti päris palju.

Tuleb tõdeda, et andmestikku vanemate naisenimede kohta on üldse napilt. Hingeloenditesse ja revisjoniraamatutesse pandi kirja pigem (pere)mehi, kellelt oli lootust maksu koguda. Naiste nimede kohta on kirjalikke teateid leida üsna raske. Ülo Rehepapi muhulaste registrist on näha, et nimi on

tõepoolest vana - juba näiteks 1692. aastal on Võlla Sepa-Hansul sündinud tüdrukule Eed nimeks pandud: muhu.rehepapp.com/baas.php?toiming=vtisik&isiku_id=10745

Oabitsas sai Eed ühendatud Evdokiaga tasakaalu mõttes - poiss esindab luteri kogukonda, tüdruk õigeusulisi. Õigeusu tulles on Muhus Eedudeks kutsutud ka selliste ristinimede tüdrukuid nagu Evgenia, Ekaterina, Evlampia, Darja, Anna ja isegi Varvara.

Kogu Eesti ala nimesid arvesse võttes võib öelda, et Eed on lühend alamsaksa päritolu nimest Hedvig, mis on andnud Eesti eri piirkondades mugandusi kujul Ädu, Hedu, Eda ja Ede. Ädu on tüüpiline Valgamaa nimi, Hedu aga levinud Võrumaal. Murdeurija Andrus Saareste viitab, et see nimi on olnud kasutusel ka Hiiumaa ja Läänemaal. Ilmselt ei saa seda seostada mingi

kindla rahvusgrupiga (nt rannarootslastega), vaid tegu on lihtsalt laennimega - uhked ja välismaised nimed on maarahvast ikka paelunud, praegune aeg ei ole erand.

Vanade isikunimede kohta võib leida andmeid ka "Eesti kohanime- raamatust" (<http://www.eki.ee/dict/kuur/>), sest paljud kohanimed tulevad just isikunimedest. Näiteks Otepää valla Ädu küla nimi on mugandunud Hedwigshofi karjamõisa nimest, mis sai alguse mõisniku ema Hedwigi nimest. Lisaks juba olemas olevale kohanimeraamatule on Eesti Keele Instituudis hetkel koostamisel perekonnanimeraamat. Sellele võib kunagi tulla järg ka eesnimeraamatu näol, kuid praegu on see vaid idee tasandil.

Kadri Tüür
 Fred Puss

Lastekaitse Liit otsib lapse õiguste saadikuid

Lastekaitse Liit teeb algust Euroopas ainulaadse lapse õiguste saadikute võrgustiku loomisega, mille eesmärk on seista tulevikupõlvkonna ehk praeguste 7-18-aastaste heaolu eest just neid kõnetavatel teemadel.

Kõige suurema väljakutsena seisab ees laste ja noorte hääle võimen-

damine erinevatel teemadel, üleeestilise piirkondliku kaetuse tagamine ning konventsiooni praktikasse toomine, kuid seda enam aitab see esile tuua olulisi teemasid, mis on muidu jäänud vajaka, näiteks huvitegevuse rahastus.

Lapse õiguste saadiku roll koolis, kogukonnas või riiklikus mastaabis

saab olla teiste eakaaslaste esindamine, mille eelduseks on kandidaatsiprotsessi edukas läbimine. Viimase jaoks tuleb tutvuda esmase teabega, mille leiab Lastekaitse Liidu kodulehel, seejärel täita kandidaatsivaldus ning olla valmis osalema vestlusel lapse õiguste saadikute koordinaatori ja ühe saadikuga.

Lõpetuseks tuleb täita loovülesanne, misjärel selgub, kas kandidaadist on saanud saadik. Lapse õiguste saadikuks saavad kandideerida kõik Eestimaa lapsed vanuses 7–18 eluaastat. Lisateave kandideerimise kohta on leitav Lastekaitse Liidu kodulehel www.lastekaitseliit.ee/et/lapseõigustesaadikud/

Muhulased kodus ja vöörsil (7)

Eda Maripuu, Muhu Muuseum

Kõige väljapaistvamad nende hulgas on Lepiku Kearult pärit Mõüripealide suguvõsa. Madis Mõüripeali asumisest Läänemaale ja seal Haapsi küla jõuka Toritamme peretütrega abiellumisest on varem 2014. aasta *Muhulase* jaanuarinumbris juttu olnud. Madis alustas orvuks jäänuna Läänemaal karjasena, seejärel sulasena ja viimaks laevapoisina oma tulevase äia Aleksander Pärna laevas „Hermiine“. Koos abikaasa Miinaga rajati Metsa talu ja kasvatati üles viis last, kellest said kõik tublid inimesed. Villu oli üle riigi tuntud põllumees ja hiljem Riigikogu saadik. Samas on tema hinge peal karuputke toomine Eestimaale. Tänu Manivaldile (1931–2021), kes on suguvõsa ja kodukoha pärimust jäädvustanud ja seda ka muuseumidega jaganud, on meil andmeid ka teiste Varbla kanti asunud muhulaste kohta.

Tamba külla asus Põitse Nõmmenukalt pärit Ivan Vokk, kes oli üks neljast Ivan Vokast, kes 1919. aasta mässust osa võttis. Põitse Nõmmenuka Ivani peeti külarahva poolt just selleks, kes Tamse mõisa valitseja Vesbergi ära tappis. Madis Mõüripeal oli teda kartnud, kuna Saksa ajal oli ta Ivaniga kokku satunud, kui Omakaitse teenistuses raudteed pidi valvama. Madis siiski

pääses repressioonidest, kuigi oli päris sõja lõpus ka Saksa armeesse mobiliseeritud. Ivani poeg Valentin aga tapeti pärast sõda nõukogude võimu vastaste koolipoiste poolt.

Linda Tamm (s Leonida Sõber) sündis 10. septembril 1925. a Iga-külas Ranna talus Sõber Joosepi ja Eleena kuuenda ja viimase lapsena. Leonida kolmest vennast vanim hukkus vend Ivani käe läbi, kes talle vihahoos kirvega pähe löi. Vanem vend Vassili hoidis Leonidat, kes oli ühest silmast pime. Noorem vend Feodor oli teda aga selle pärast lausa vihanud. Pärast kooli lõpetamist viis vend Ivan Leonida Virtsu, kus algas taluteenija elu. Lisaks võõrastele töötas Leonida ka vend Feodori juures, kes peale isatalust oma osa kätte saamist rentis Vaiste karjamõisa ja hiljem sai Kilgimetsa talukoha.

Töö oli raske. Päevade viisi tuli kahe hobusega pasteldes mööda põldu kõndida, mis tegi jalatallad katki. Tööd tuli aga edasi teha nii kaua, kuni kõik põllud küntud ja vilja all olid.

Hiljem töötas Linda Varbla haiglas ja Saulepi kooliteenijana. Kuusteist viimast aastat enne pensionile minekut töötas ta Varbla kolhoosis seemendustehnikuna. Maja ehitas ta abikaasaga Saulepi. Peres oli kolm last.

1974, kui Linda esimest korda tagasi kodukülla tuli vaatama, oli pettumus suur. Külast olid järele ainult riismed: majad lagunenud ja lõhutud. Järele olid ainult sammaldunud kiviaiad ja suured igipõlised puud. Masendav pilt, mis vastu vaatas. Palju parem ei olnud olukord Läänemaa külates, kus ta noorena oli töötanud ja elanud.

Oli ka rõõmsamaid Muhust minemisi, mis ei tähendanud paraku, et raskused tulemata jäid.

Salme Randsalu (s 1913 Klaar Viiraküla Peedult) läks Läänemaale tööle vabatahtlikult, kuna üks muhu tüdruk, Olga Pauts, oli suiliseks Nurga talus, aga pidi varem ära minema. Salme lubas teda asendada. Oli seal kuu aega, tuli korraks koju tagasi, siis läks uuesti ja jäigi sinna. Vend Mihkel tegi kaasavõtmiseks ilusa kapi. Salme abiellus perepoeg Jaaniga, kuid 1940. aastal oli kirikus abiellumine keelatud ja nii käisid nad Jaaniga ainult vallamajas ennast registreerimas. Kui mehe-vend Karl märtsis laevalt koju tuli, siis otsustati ka pulmad pidada. Pulma reedel oli tuisk ja torm, pulmapäev oli ilus aga lumine. Jaan pidi libeduse pärast panema hobusele teravad rauad alla. Muhust ei saanud keegi pulma minna. Kingitusi toodi palju. Vend Sander saatis uhke suhkrukoosi kuld-

lusikaga. Onu Madis saatis tunni-täie siiakala. Hiljem, kui lubati jälle saartel liikuma, käis onu Madis Koguva Vanatoalt külas. Salme ja Jaani esimene laps sündis suvel sõna otseses mõttes keset lahingumõllu. 1944. aastal mindi ära Rootsi ja seal hiljem Kanadasse, kus Salme töötas haiglas ja Jaan oli ehitustööl põhiliselt eestlase Ants Piirsalu firmas, mis ehitas bensiinijaamu.

Varbla asundusse sai asundustalu ka perekond Kand Külasema Maielt, kelle poeg suri Vabadussõjas - Feodor Kandi nimi on Vabadussõjas langenute mälestustahvlil Kuressaare kesklinnas. Oma mälestustes meenutab Ludmilla Teder (s 1923 Jüriisson), kes ise oli sündinud juba Vana-Varbla külas, kuidas ema Juliana jutu järgi oli muhulaste Varblasse tulek raske. Keegi külaelanik kaebas maa-reformi komisjonile, et muhulased ja eriti vana Feodor Kand olevat mõisamaa jagamisel eelisolukorras. Seepeale olevat vanaisa hobuse ja vankriga Tallinnasse läinud, mingis riigiasutuses seletusi andnud ning seal õigust nõudnud. Seda ta ka sai.

Varblasse saabuti 1921. a aprilli alguses. Juliana koos kahe lapsega, esimene oli 3-aastane Paula (hiljem Kask) ja teine 3-kuune Loreida (hiljem Rubin).

(Järgneb)

Ülo Rehepapp: Koolikaaslastele

meie 60ndal tähtpäeval

Tervist kõigile, kellel 80. sünnipäev juba peetud või kes seda veel alles ootama peavad!

Lubasin tüdrukutele, et kirjutan teile sellest, kuidas minust noores põlves “dissident sai”, sest oma aus ülestunnistus peaks olema etem kuulujuttude levitamisest, milles tihti tõtt väljamõeldistest vähem kipub olema...

Noores eas ollakse aatelised ja meie põlvkonna jaoks oli aatelisuse sünonüümiks vist isamaalisus umbes samas tähenduses, nagu sellest veel tänapäevalgi räägitakse. Selline oli meie aade Tupenurme Lauri Velloga, kui ma Panga-Juri kuuri taga kaelarättideks nimetatud riidetükke “kaotasime” või mõned aastad hiljem Mäla Ansu Ilmariga “vanast Joosepist” kuulnud teineteisele Liiva kirikuõues edasi rääkisime.

Aja edenedes sai minust teie

kooli- ja klassivend Orissaares, aga Ilmar läks keskkooli hoopis Lihulasse ja kuigi palju me enam ei kohtunudki... Ometi olin ma (ehk siiski enne KGB-mehi) teadlik Lihula nn koolipoiste organisatsioonist, kuhu Ilmargi oli kaasatud ja mis 1959. a suvel teadupärast likvideeriti. See likvideerimine jõudis nii palju Muhusegi, et juunis (ei mäleta enam, kas enne või peale jaanipäeva, aga keskkooliga olid meil juba “sotid selged”, lõputunnistused käes ja mul vist avaldus TPI-sse astumisekski tehtud korraldasid KGB kutsikad mul kodus külast kutsutud manukate juuresolekul läbiotsimise, võtsid endale Aino Kalda raamatu Üliõpilane Soomest (pidavat keelatud kirjandus olema!) ja viisid Orissaarde ülekuulamisele. Seal oli põhi-probleemiks küsimus sellest, keda ma veel olen “organisatsiooni värvanud” ja kus on mu kogutud relvad. Sain neile ausalt vastata, et

ma ei ole relvadest kunagi huvitatud olnud, aga oma aususe kinnituseks pidin tunnistama, et olin Lihula asjadest ka kahele klassivennale rääkinud. Need olid mu pinginaaber, Piiri Veljo Vaga ja A-klassist Anton Siimon. [...]

Edasine tee “dissidendiks” oli juba lihtne. TPI-sse sain tänu vist alanud “Nikita sulale” küll sisse, aga Koskla intris kuulsin komandandilt (Taela-mutt oli uudishimulik, kuid siiski vist aus inimene), kuidas teatud tegelased aeg-ajalt mu käekäigu vastu huvi tunnivad. Peale lõpetamist suunati mind oma eriala (automaatika) kateedrisse, kus jõudsin olla assistent, vanemõpetaja ja tänaseks üle 50 aasta tagasi ka kaugõppe aspirant. Paraku toimusid 1969. a kevadel mingid Ülemnõukogu valimised ja nii palju ma ilmselt ikka “jurakas” olen, et valima minemata mulle koju ilmunud agitaatori ukse tagant (“häält andmata”) minema saatsin.

See toimus pühapäeval ja teisi-päevaks oli asi TPI “instantsides suure kella küljes”, mille tulemusena mind aspirantuurist (NB! poliitilise küündimatusse tõttu) välja visati. Vaikimisi pidi see tol ajal tähendama mu lahkumist TPI-st üldse ja nõnda kandis tollane kaadriosakonna juhataja Zagrivina eelnimetatud põhjuse ka tööraamatusse mu kohese vallandamise puhul. Varsti pidi ta seda küll kahetsema, sest mu uue töökoha (lühidalt ENSV Teaduslik-tehnilise Informatsiooniuustuut) kaadrite ülem hr Auendorf oli nii palju “teadlikum”, et tööraamatusse õpingute katkestamise põhjust ei märgita ja siiani on mul reliikviana alles see Zagrivina sissekandega ja pärastise osalise hoolika läbikriipsutusega tööraamat. [...]

Lugupidamisega, teie Ü.
7.8.2019

[Muhulasele jagas Ülo klassiõde Leida Tänak]

In memoriam Anu Kabur (sündinud Holm)

(31.12.1963 – 30.12.2021)

Anu oli Muhu käsitöö „teadja-naine“. Piisas sul tema juurde minna mõne sadakond aastat vana tikitud *ruuttekiga*, kui tema terane pilk pani kohe „diagnoosi“ – selle on tikkinud selles ajavahemikus just see meister, või siis oli tikkija ilmselt selle meistri õpilane. Kuidas ta seda suutis? Ei olnud need üleloomulikud selgelt nägijavõimed, vaid kirklik ja sügav huvi Muhu käsitööpärandi vastu ning aastakümnete pikkune uurimistöö ja oskus märgata pisimaidki olulisi detaile Muhu käsitöös.

Muhu tikkimispärandi kindlasti kõige põhjalikuma uurijana tegi ta alati kumarduse tikandi loojate suunas, jättes veidi tahaplaanile need, kes olid lihtsalt meistrid teiste tikandeid kordama. Anu oskas ritta sätida tikkijad, kes on Muhu tikandile läbi saja aasta oma näo andnud ja selle arenguloo just seliseks joonistanud, nagu me seda nüüd teame.

Ta ise on kirjutanud nii: „Muhu rahvakunst kogu oma uhkuses ja rohkuses saab päriselt mõistatavaks alles siis, kui sellesse sügavalt sisse imbuda. Muhulastele valmistas ja valmistab ilmselget lõbu kõike silmale kaunist villaseks lopsakaks tikandiks moondata.“

Ja see „imbumine“ oli Anu puhul tõesti põhjalik. Ta teadis, et kui sa ei oska tikkida või kududa nõnda, nagu seda vanasti tehti, siis jääd sa diletandiks ka selle kohta midagi arvates ja kirjutades. Nii oligi ta omandanud oskused tikkida nii, nagu muhulased seda 110, 100, 80 ... 60 või 30 aastat tagasi tegid, sukka kududa nii, et vardal on 40 ja rohkem silmust.

Läbi vanade esemete ja terase loogika oli tal imepärane oskus nõu küsida ja vastuseid saada 100 aastat tagasi elanud Muhu naistelt.

Anu Kaburi tikandifragment.

Aga Anu ei elanud ainult Muhu käsitöö minevikus, tema nime võib kuldsete tähtedega lisada Muhu tikandiloojate reas 21. sajandi kohale. Tema tikanditele omased erilisel lopsakad, ümaravormilised lille- ja ka loomakirjad on selgelt äratuntavad, olenemata koloriidist iseloomustab neid kõiki imeline värvidemäng ja suurepärase teostus. Sajad ja sajad Anu loodud tikandid moodustavad kõik kokku ühtse stiililise terviku, mis on rõõmustamas paljusid inimesi, kel on õnne olla mõne tema tikitud eseme omanik või imetleja. Kümnekonna aasta jooksul kestnud koostöö käigus moekunstnik Katrin Kuld-maga on Anu tikandilooming andnud oma näo ka brändi Amanjeda kleitidele ja jakkidele.

Kui ma Saara Kirjastuse toimetajana 2009. aasta suvel toonaselt Muhu muuseumijuhilt Kadri Tüürilt küsisin, kes võiks olla see inimene, kes Muhu käsitöö suudaks kaante vahele kirjutada, sain vastuseks, et see võiks ehk olla suurepärase käsitöömeister ja hea jutu-soonega Muhu kooli kunstõpetaja Anu Kabur. Kadri ei eksinud – Anust sai imepärane autor mitmetele raamatutele ja väga lähedane sõber kõikideks järgnevatteks aastateks.

Pealtnäha mängleva kergusena oskas Anu ainult talle omase poolvarjatud huumoriga kirja panna kõik need Muhu käsitööd puudutavad värvikad lood ja tarkused, mis ta aastakümnete jooksul kild killu haaval kogunud oli. Võis juhtuda, et südaõselgi ajasime teineteist üles, kui avastasime mõne varem teadmata vana ja põneva Muhu käsitöoeseme, foto või loo. Ja nii see otsast otsani Muhu ilu ja elu täis raamat „Meite Muhu mustrid“ 2010. aastal valmis sai. Sellest

raamatust on saanud paljude muhulaste ning käsitöösõprade lemmikraamat nii Eestis kui kaugemalgi, mitmedki kutsuvad seda hellitavalt „Muhu roosaks piiblik“. Inspiratsiooni on sealt leidnud nii algajad käsitöötajad, Muhu meistrid kui ka moekunstnikud Eestis ja kaugemalgi.

Seda raamatut tehes olime ka sõpradena justkui kokku kasvanud. Üheksal suvel korraldasime Saara suvekooli, mis oli täis lõputult lõbusaid seiku, ööpäevaringset käsitööd ning tänulikke õppureid, kellele Anu oma tikkimispisiku laiali jagas. Kord küsis Saara Kirjastuse IT spetsialist, mis asja te seal suvekoolis teete, et Anu Kaburi tikkimiskoolituse elektroonilisel registreerumisel täitub grupp 2,5 sekundiga. Jah, need inimesed teadsid, kui tore on Anu käe all tikkimismaailma avastada.

Tikkimise kõrval sukeldus Anu viimastel aastatel eriti põhjalikult ka Muhu kudumite maailma.

Anu Kaburi kavandatud ja kootud muhu sukad.

Anu Pink

Anu Kabur sündis Tallinnas põliste muhulaste lapsena. Muhumaa rajad ja elu-olu said esmalt tuttavaks vanaemade ja vanaisa kaudu, kuid ligi 30 aastat oli Anu kodu- ja elupaigaks esivanemate talu Linnuse Uueniidil.

1988. aastal lõpetas ta kiitusega Tallinna Pedagoogilise Instituudi joonistamise, joonestamise ja tööõpetuse eriala. Pärast ülikooli lõpetamist töötas Anu mõnda aega kunsti- ja käsitööõpetajana Kullamaal, kuid ligi kolm aastakümnet juhatas ta kunsti- ja loovuseradade lapsi Muhu Põhikoolis.

Kudujate Koopiaklubis üheskoos ehtsaid Muhu sukki kavandades ja kududes sai temast virtuaalse „ergutusgrupi“ lõbus eestvedaja. Kuraatoritena Eesti Rahva Muuseumis Maailma suurimat Muhu sukanäitust üles pannes ohkas ta veidi kurvalt, et muhulased ise ei leia enam indu esiemade vääriliselt tihedalt kudumiseks ja pühenduvad pigem tikkimisele.

Anu oli väga tore kaaslane, tema naljakad jutuküllid ja armsad humoorikad tähelepanekud tabasid alati naelapea pihta. Mõnikord reetsid tema tõsise näoga tehtud nalju üksnes kassipilgulised naerukurrud silmanurkades. Just seetõttu tunne tekib ka, lugedes Anu viimati kirjutatud lugusid raamatust „Muhu Vasslid“.

Armas sõber, me jääme Sind igaveseks mäletama. Ehk leidub taevastelgi radadel parasjagu roosat lõnga, peenikesi vardaid, nõelu ja tikkimisriiet. Inglise saab Sinuga igatahes lõbus olema.

Anu Pink

Anu Kabur 2019

3 x erakogu

Nende raamatute kaudu on Anu Kabur jätkuvalt meie hulgas:

„Meite Muhu mustrid“ (2010) ja „Meite Muhu mustrid. Uiem täiendat roamat“ (2019)
 „Meite Muhu meistrite mustrid. Jaagutoa Riina“ (2011)
 „Meite Muhu meistrite mustrid. Mikkli Linda“ (2011)
 „Meite Muhu meistrite mustrid. Palmi Eevi“ (2011)
 „Meite Muhu meistrite mustrid. Liiva Juri Iisa“ (2011)
 „Meite Muhu päitegu“ (2012)
 „Meite Muhu meistrite mustrid. Uueniidi Anu“ (2015)
 „Meite Muhu meistrite mustrid. Kopli Riina ja Mare“ (2017)
 „Muhu Vasslid“ (2020)

**Hellamaa Külakeskus soovib kõigile
muhulastele rahulikku uut aastat!**

TOOROS

KAEVETEHNIKA RENT JA VEOTEENUSED
VEOAUTO | MINIEKSKAVAATOR | RATASLAADUR

info: **tooros.ee** | +372 **5567 2000**

Hellamaa Külakeskuses

R, 14.1 kl 19 ja T, 18.1 kl 10
Film "Kupee nr 6", pilet 4 eurot

Soovid osta -
müüa kinnisvara
või vajad hüva
nõu?

Võta ühendust: **Lauri Kolk**
Tel: +372 5191 2950,
lauri@adrem.ee
www.adrem.ee

Kõige ülevaatlikum info Mu-
humaa kinnisvarast! Adrem Kin-
nisvara tegutseb Saare maakonna
kinnisvaraga juba aastast 2002!

* Ostan korteri, maja või äripinna
Muhu saarel. Telefon 512 3086.

*** Ostame raieõigust, kas-
vavat võsa ja küttepuud.** Eriti
sobivad surnud ja murdunud
saare enamusega langid. Saare
küttepuu eest pakume kõrgeimat
hinda Saaremaal!
Täpsem info: tel 5097 679 ja
info@muuhvarahaldus.ee

**Talvine teehoole
2021/22**

vt www.muhu.ee/teehoole

Kirikuteated

EELK Muhu Katariina kogudus

Pühapäev, **9. jaanuar kl 14**
jumalateenistus armulauaga (kiri-
kus). Kristuse ristimise püha.
Ristimise and - *Keda iganes Jumala
Vaim juhib, on Jumala lapsed.* Rm
8:14

Pühapäev, **23. jaanuar kl 14**
jumalateenistus armulauaga (kiri-
kus). Jeesus äratas usule - *Tuleb
inimesi idast ja läänest, põhjast ja
lõunast, ja nad istuvad lauas
Jumala riigis.* Lk 13:29

Värsked teated kodulehel [muhu.
eelk.ee](http://muhu.eelk.ee)

Koguduse õpetaja **Hannes Nelis**
Tel. 529 1881, e-post:
hannes.nelis@eelk.ee

EAÕK

Rinsi Neitsi Maria Kaasani
Pühakuju kogudus

15. jaanuaril kl 10 Jumalik
liturgia ja suur veepühitus.

Hellamaa ülemapostlite Peet-
ruse ja Pauluse kogudus

22. jaanuaril kl 10 Jumalik
liturgia ja suur veepühitus.

Teenib preester **Toivo Treima**,
tel 5635 0051; toivo@eoc.ee

Mälestame kallist
klassijuhatajat
Anu Kaburit
Kaastunne lähedastele.

Muhu PK XXVII lend

Menander Heinat
21. jaanuar 1922
Andruse, Oina küla

100. sünniaastal mälestab
perekond

IN MEMORIAM

Meie lühgast lahkusid

6. detsembril 73-aastane **Jüri Väärtnõu**.
6. detsembril 82-aastane **Lembit Roosleht**.
30. detsembril 57-aastane **Anu Kabur**.
2. jaanuaril 94-aastane **Laine Pallas**.

Tunneme kaasa omastele!

Küünlakuu juubilarid ja sünnipäevalapsed

Ully Õun 87 (2.2)
Maie Kesküla 86 (28.2)
Väino Mätas 84 (2.2)
Elve Abe 82 (6.2)
Maime Kasenõmm 82 (13.2)
Marje Vapper 81 (6.2)
Are Noorhani 81 (20.2)
Külling Ling 81 (25.2)
Eha Tuulik 80 (1.2)
Elvi Metsniit 80 (27.2)
Paul Kärem 75 (6.2)
Laine Toomsalu 75 (25.2)
Hants Kipper 70 (7.2)
Valdek Tüür 70 (20.2)

Tiina Oks (Linnuse k) 65 (4.2)
Minadora Feofanov 65 (6.2)
Kaupo Koplus 60 (16.2)
Jouni Jaakko Hämäläinen 60 (21.2)

Palju õnne!

Märkus: kes ei soovi oma sünnipäeva avaldada, palume sellest märku
anda vähemalt kaks kuud enne, kuna Muhulane avaldab igas numbris mitte
algava, vaid järgmise kuu sünnipäevalapsed.

avatud alates **13. jaanuarist N,**
R, L kl 10 – 15.
Tel 5348 9445 Mare.

**HEAD ALGAVAT
RAAMATUKOGUDE
AASTAT!**

**Liiva Raamatukogu
Hellamaa Raamatukogu**

Alates uuest aastast teenindatakse **PPA Kuressaare teeninduses**
klieente esmaspäeviti, kolmapäeviti ja reedeti kell 9–17. Kõigil
tööpäevadel saab teenindussuulis jätkuvalt kasutada digikioskit, misjärel
saab dokumenditaotluse esitada iseteeninduses.

Dokumendi taotlemiseks tuleb esmalt minna veebiaadressile
iseteenindus.politsei.ee. Nõuetekohase foto, allkirjanäidise ja sõrmejälgede
olemasolul saab dokumendi taotleda vaid paari hiireklikiga. Juhul, kui
foto, allkiri või sõrmejäljed puuduvad, saab need tasuta anda teenindussuuli
digikioskis, mida saab kasutada igal tööpäeval. Digikioskest liiguvad
andmed automaatselt iseteenindusse, kus enda arvutist või nutiseadmest
uuesti sisse logides saab dokumenditaotluse esitada.

Dokumendi taotlemine iseteeninduses on viis eurot soodsam kui
teenindusletis. Politsei iseteeninduses saab lisaks passi ja ID-kaardi
taotlemisele aktiveerida ka mobiili-ID, taotleda elamisloakaarti ja
välismaalase passi, taotleda relvaluba, taotleda E-residendi digi-ID ning
registreerida välismaalase lühiajalist töötamist.

KORSTEN PUHTAKS

tel **56935883**
Aadu Süld • Saare korsten OÜ

Veebruari Muhulase materjalid on teretulnud **31. jaanuari õhtuni.**

Toimetab Anu Pallas,
tel: 5228 929, e-post: muhulane@muhu.ee
Muhulane ilmub kord kuus.
Internetis www.muhu.ee/muhulase-arhiiv
Trükkinud Saaremaa Trükikoda 400 eks.
Hind **50** eurosent